

WaterPeilingen

Nummer 50

VWG Nieuwsbrief 16 augustus 2025

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

Bestuur:

Bestuur: Het bestuur vergadert op 19 september a.s.

Bestemming excursie:

Op **7 november** (*let op gewijzigde datum*) is de NajaarsExcursie die in Staphorst zal worden gehouden.

2025 is ook het lustrumjaar van SSF/ VWG, er is een lustrumbijeenkomst in voorbereiding. Datum en locatie zijn inmiddels bekend: **20 november**, Fort Vechten in Bunnik, Achterdijk 12. In 2016 is hier eveneens een lustrumbijeenkomst gehouden, deze bijeenkomst kent geen eigen financiële bijdrage.

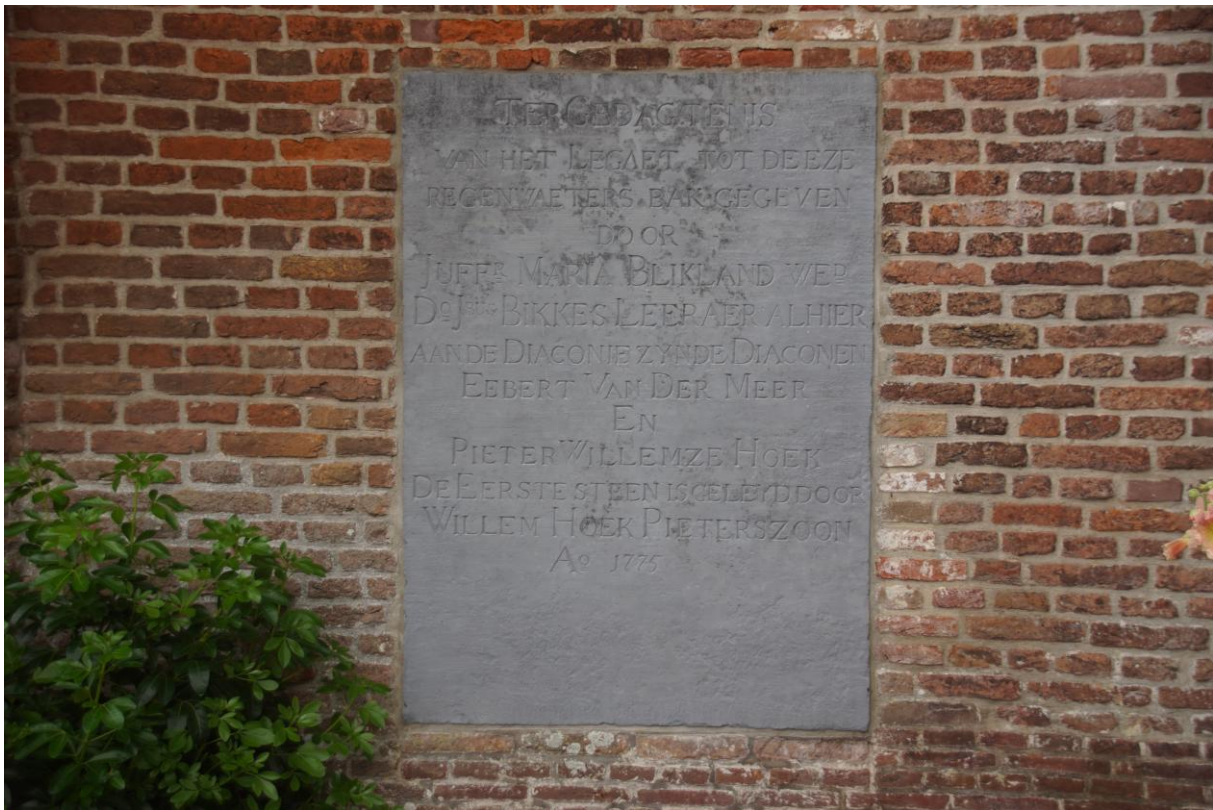
In 2026 zal er in de excursies aandacht worden besteed aan de overstroming van de grote rivieren.

Het voornemen is om aandacht te besteden aan de bouw van het nieuwe gemaal in Hardinxveld-Giessendam en in het najaar iets verder naar het oosten aan het thema klimaatadaptatie en land- en tuinbouw.

Bovendien zal begin juni 2026 de vaarexcursie in Maastricht opnieuw worden aangeboden, de datum exacte datum is afhankelijk van de beschikbaarheid van de sluizen. Sommige sluizen op de route van 6 juni 2024 zullen wegens onderhoud gestremd zijn andere sluizen zijn wel beschikbaar. Het kan zijn dat er een andere route wordt gevaren of dat er naar een datum in augustus wordt gezocht. De sluis van Ternaaien is wel beschikbaar.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman; Excursiecommissie.

Algemeen:

(afb. van een gedenksteen aan de kerk van Oudendijk; ve).

Op deze gedenksteen staat de tekst waarin de schenkers van een legaat dank wordt gezegd. De schenkers: wed. juffr. Maria Blikland en do. Jbus Bikker, wilden met dit legaat dat er een voorziening van een regenwaterbak zou worden gemaakt. Het genoemde jaartal: 1775.

Voor een publieke watervoorziening is dit bijzonder omdat het laat zien dat de kwaliteit van water in het landelijk gebied ook toen al te wensen overliet. De bak werd gevuld met het hemelwater dat van het dak de put instroomde.

Oudendijk is een klein dorp dat vooral bestaat uit de Dorpsweg die aan de zuidkant van de Polder Beschoot ligt. Het water langs de Dorpsweg is de Beemsteruitwatering die rechtstreeks naar de Zuiderzee loopt. Bij het schutten in de Hornsluis zal behoorlijk wat zout water naar binnen zijn gestroomd waardoor het water op zijn minst brak was en niet geschikt om als drinkwater te gebruiken.

Pal voor deze gedenksteen is de waterput zichtbaar die nu 250 jaar oud is en als drinkwatervoorziening voor de plaatselijke bevolking dienst heeft gedaan. Rond 1900 had het dorp slechts een paar honderd inwoners, omdat er veel boerderijen langs de Dorpsweg staan is het goed mogelijk dat er bij meerdere boerderijen ook een regenwaterbak voor eigen gebruik aanwezig is geweest. De geschonken regenwaterbak zal daarom voor een beperkte groep gediend hebben.

1825

Een collega van ondergetekende is momenteel bezig om de raadsnotulen van de voormalige gemeente Blankenham-Kuinre gereed te maken voor digitale toegankelijkheid. Zij is aangekomen bij het jaar 1822. De gemeente stelt de Gouverneur van Overijssel op de hoogte van de slechte toestand van het Diep en de geringe diepte van het water. In 1822 is er een

stevige storm die schade veroorzaakt. De raad schenkt ogenschijnlijk weinig aandacht aan deze gebeurtenis, niet veel meer dan de woorden dat er schade is. Maar hoe groot en hoe ernstig dit moet zijn geweest en dat de dijken doorgebroken zijn, dat is allemaal geen thema voor de gemeenteraad.

Kortom 1822 en het waarschuwend signaal dat daarvan uit zou moeten gaan was geen aanleiding om actie te ondernemen om orde op zaken te stellen. 1822 zal zeker niet de eerste en dus ook niet de laatste storm zijn geweest.

Mocht het 'rampjaar 1825' in beeld komen en relevante informatie bevatten dan komt dat in een volgende WP aan de orde.

Polderhistorie

Wie meer wil lezen over Polderhistorie kan terecht op de website van Kees Bolle.nl
Op deze website zijn verhalen gebundeld over Droogmakerijen en Polders.

In de verschillende rubrieken zijn o.m. waterkaarten te vinden maar ook een waterlijst (interessant om te zien of 'Poldernederlands' van de VWG hier op aansluit of dat er toch nieuwe begrippen worden genoemd die niet in *Polderlands* staan.

Kees Bolle woont in Emmeloord veel van de informatie op de website gaat over de Noordoost polder. Een jonge polder met een eigen geschiedenis.

Stichting Schilthuis Fonds (SSF; Den Haag)

Sinds kort heeft SSF een mooie en interessante website. Bij de rubriek Publicaties en Adviezen staan recent verschenen adviezen en onderzoeken die begeleid worden door een van de drie hoogleraren van het SSF.

Op de site worden ook activiteiten genoemd, bijv. een lunchlezing op 17 september door de nieuw benoemde hoogleraar prof. mr. dr. ir. Jasper van Kempen van 12.00 u – 12.45 u, aanmelden kan via het registratieformulier op de website/ activiteiten.

Doelstelling en missie alsmede een verwijzing naar externe partners maken het geheel compleet.

Vergroenen van stedelijk gebied.

Steeds meer gemeenten zien het belang van meer groen in het binnenstedelijk gebied. Nu is het de kunst om dat groen wel zodanig aan te brengen dat het historische elementen die vaak aanwezig zijn niet gaat verstoren.

In Alphen aan den Rijn is het gebied rond het stadhuis (Castellumstraat en Stadhuisplein) voorzien van meer groen, om dat groen van water te voorzien zal een kelder worden aangelegd waar hemelwater wordt opgevangen. Amersfoort is een proefopstelling op De Hof geplaatst om na te gaan wat het best bij deze openbare ruimte zal passen. In Leiden is een groenzone langs de singels aangelegd.

De Grote Markt in Groningen is vorig jaar voor 19 miljoen euro op de schop gegaan om de ruimte te vergroenen en waterfonteinen te plaatsen. Ook de omliggende straten (Kwinkenplein, Kreupelstraat en Oosterstraat) worden in de komende jaren gefaseerd van meer groen voorzien en afgesloten voor gemotoriseerd verkeer.

Iedere gemeente wil hiermee maatregelen nemen tegen stijgende temperaturen in de zomermaanden en aanleggen van waterkelders om overlast van overvloedige neerslag tegen te gaan.

Een reizende Hoogwaterwinkel.

Op het moment van schrijven is de Hoogwaterwinkel tijdelijk in Rotterdam (Josephstraat 164). Aan de hand van kunst wil initiatiefnemer Everdien Breken, ingenieur-kunstenaar, Nederlanders bewust maken wat het gevolg is van de gaande zijnde klimaatverandering. Hoe komt Nederland er uit te zien als er overal en zeker langs de 0 m. N.A.P. lijn 2 meter water staat.

Zit iedereen dan thuis op de zolder of op een etage van een appartementengebouw en wacht lijdzaam af totdat er hulp komt.

Op meerdere momenten worden we met de neus op de feiten gedrukt: een hack van computersystemen legt een bedrijf, een ziekenhuis of een ministerie plat. Maar zou iets dergelijks plaatsvinden bij een van de grote waterstaatswerken: de dammen, sluizen, bruggen, gemalen dan ontstaan er enorme problemen in mobiliteit en veiligheid.

Breken wil als kunstenaar met haar afbeeldingen laten zien dat het geen science fiction is maar dat de realiteit er misschien wel eerder is dan menig een wil denken laat staan er over nadenken.

1995 de Betuwe, 2021 Limburg vonden plaats zonder overleg vooraf. Wassen water was op dat moment een groot gevaar.

Vanaf 1995 is het Hoogwater Beschermingsprogramma in uitvoering alle waterschappen en hoogheemraadschappen zijn verplicht om maatregelen te nemen en overlast te voorkomen. Maar in een overvol land waar de tijd dringt is dat een forse uitdaging.

Waar ligt de verantwoordelijkheid voor de inwoner en waar kan de overheid bijspringen om de veiligheid zoveel als mogelijk te waarborgen.

De Hoogwaterwinkel gaat na Rotterdam naar Amersfoort, Zwolle en eindigt in Groningen.

Woningbouw in het dichtst bevolkte stukje van de Randstad.

Op welke manier kun je tot 2040 200.000 woningen bouwen in een gebied dat ligt tussen Leiden en Dordrecht?

Uitbreiden aan de randen van de verschillende gemeenten en plaatsen lukt vrijwel niet omdat geen enkele bestuurder wil dat er nieuwe infrastructuur bij moet komen ten faveure van de auto. Bouwen langs de bestaande OV lijnen is de meest wenselijke optie. 200.000 nieuwe woningen in het binnenstedelijk gebied bouwen wil zeggen dat het nieuwe OV reizigers moeten worden. En daar wringt de schoen. Op de drukke spoorlijn is het passen en meten om het treinverkeer in goede banen te leiden. Grotendeels viersporig, alleen tussen Rijswijk en de ingang van de Willem van Oranjespoortunnel bij Delft en de uitgang van de tunnel tot aan Schiedam is tweesporig.

Om van nieuwe inwoners direct OV reizigers te maken is het van belang dat er goed OV aanwezig is. Station Leiden centraal werd in de jaren tachtig als eerste grote station fors uitgebreid, naar de maatstaven van toentertijd, maar zal met de komende groei te klein zijn gelet op het huidige aantal van 100.000 in- en uitstappers per dag. Leiden diende toen als voorbeeld voor andere knooppunt stations: Utrecht, Arnhem, Eindhoven, Breda etc. en het meest recente voorbeeld Groningen.

Amsterdam Centraal is vanaf de jaren tachtig eigenlijk voortdurend onder constructie om de groei van het aantal reizigers te kunnen blijven faciliteren. Dat NS na de C-19 periode nog niet terug is op het aantal reizigerskilometers wil niet zeggen dat het netwerk ruim bemeten is. Nu al moeten aanvragen voor extra treinritten geweigerd worden omdat er, vrijwel in het hele land geen ruimte is.

Niet alleen de Randstad zal een behoorlijke bijdrage moeten leveren aan het aantal te bouwen woningen ook in andere plaatsen zullen grote woonwijken gaan verrijzen. Dat de Randstad

voorheen alleen de ring Rotterdam-Den Haag-Leiden-Amsterdam-Utrecht was is achterhaald. Inmiddels horen Arnhem en Den Bosch daar in zekere zin ook al bij.

Na 2040 is Nederland nog niet af. Als de Lelylijn, medio 2050 gaat rijden, dan zullen de plaatsen Emmeloord, Heerenveen en Drachten enorm gegroeid zijn, met de aftakking naar Leeuwarden zal ook daar extra ruimte voor woningen worden gezocht.

Unie van Waterschappen (Den Haag).

Wisselvallig weer zorgt niet voor einde van het water tekort. Wie naar de neerslagkaart van Nederland kijkt kan zien dat het in het noorden natter is dan in het zuiden van het land. Het neerslagtekort is in het noorden beheersbaar terwijl er in het zuiden sprake is van droogte. Op dit moment wordt er volop geoogst. Fruittelers lijken meer dan tevreden: de takken van de fruitbomen knappen bijna door de overvloed aan peren en appels. De pluk zal een dezer dagen kunnen beginnen.

De graanoogst is al zo goed als binnen en de aardappelen worden ook van het land gehaald. Blijven over de suikerbieten en mais. Suikerbieten komen in september en als hekkesluiser volgt mais.

Dat zou betekenen dat de meeste gewassen onder de huidige weersomstandigheden van het land gehaald kunnen worden, het neerslagtekort betreft vooral de waterstand in beken, sloten, watergangen en rivieren alsmede de grondwaterstand die nadeel zal ondervinden van de ongelijke verdeling van neerslag.

Waterschap Noorderzijlvest (Groningen).

Het waterschap en milieuorganisaties hebben bezwaren tegen de aanwijzing van de minister van Klimaat en Groen Groei om kabels die vanaf de windparken ten noorden van Schiermonnikoog komen onder het eiland door aan te leggen en bij Kloosterburen aan land te laten komen. Van Kloosterburen moet de kabels over een afstand van 37 kilometer in zware zeeklei in de directe nabijheid van een grote zoetwaterbel naar de Eemshaven gelegd worden. Nu het besluit van de minister bekend is zal dat de nodige expertise vergen om de landbouwgrond in tact te laten en de zoetwaterbel niet te beschadigen.

Het waterschap had aangedrongen op een meer oostelijke route van de kabels zodat eiland en de gemeente Het Hoge Land in Groningen gespaard zouden blijven.

Hoogheemraadschap Schieland & De Krimpenerwaard (Rotterdam)

Op donderdag 18 september zal bioloog Luc Hoogenstein een lezing houden over zijn 1000 soorten tuin. Hoogenstein benutte de tijd tijdens de C-19 om waarnemingen te gaan doen in zijn eigen tuin in Utrecht.

Zijn verbazing was groot over wat hij in een jaar tijd zag. In gebouw Amicitia, Raadhuisplein in Lekkerkerk deelt hij zijn ervaringen.

Aanmelden is verplicht: kw@prachtlint.nl (toegang op basis van vrijwillige bijdrage).

Bijgaand een afbeelding van Lauran Toorians zoals hij die aantrof bij de zuiderburen, ook daar wordt aan de schaarste van het drinkwater gedacht:

Omdat dit de 50 ste WP is mag daar best een drankje op worden gedronken zoals het reclamebord dat aanbeveelt.

Recent verschenen:

‘De kaarten in dit boek zijn zoveel meer dan wegwijzers. Ze laten de ontstaansgeschiedenis van Nederland zien.’ – Lotte Jensen

Graag informeer ik jullie, over ons prachtige boek **Nederland Waterland**, dat 8 oktober dit najaar verschijnt bij uitgeverij Lannoo. Om dit te vieren, lanceren wij het boek met een interessante introductieprijs van € 79,- voor € **59,-**. Deze aantrekkelijke prijs is tot 31/12/25 geldig. In de bijlage krijgen jullie alvast een beter idee wat voor soort boek jullie kunnen verwachten. **Nederland Waterland** gaat over rivieren, (wereld)zeeën, handel, overstromingen, inpolderingen, dijken, eilanden, polders, oorlog, toerisme, drinkwater, waterschappen...Begeleid door prachtige illustraties en boeiende teksten, geeft dit boek een originele blik op de evolutie van ons ‘Nederland’. **Hardcover - 340x280cm - 416 pagina's - full colour - inclusief leeslint.**

Graag zou ik met iemand binnen jullie organisatie in contact komen om over mogelijkheden te praten. Mogelijkheden zijn:

- * een relatiegeschenk (staffel inkoopkorting), waarbij tegen een meerprijs een eigen stofomslag tot de mogelijkheden behoort)
- * aandacht in jullie Tijdschrift *Waterstaatgeschiedenis* /online nieuwsbrief of via jullie socialmedia-kanalen om al jullie lezers te informeren over dit prachtige boek

De auteurs kunnen met veel enthousiasme over dit boek en de verschillende kaarten vertellen. Een boeiende lezing organiseren, behoort dus ook tot de mogelijkheden.

Marieke van Delft was conservator Oude Drukken van de Koninklijke Bibliotheek, Nationale Bibliotheek van Nederland in Den Haag.

Reinder Storm is conservator Cartografie, Geografie en Reizen bij de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam.

Meer over het boek

Water stroomt door Nederland als bloed door een lichaam. Rivieren, kanalen en de zee brengen het land en zijn bevolking al eeuwenlang voorspoed en rampen. Die onstuimige geschiedenis valt het beste te traceren via oude kaarten. Van de sedimentafzetting die ons land tot Nederland boetseerde via de Hollandse Waterlinie tot het zwarte turfgoed en de dreigende zeespiegel. Deze kaarten schrijven niet alleen een nieuwe geschiedenis, ze zijn ook een spiegel voor het heden.

Het water is een vijand die overstromingen, landverlies en oorlog aanricht, maar ook een vriend die welvaart brengt via transport, handel en ontspanning. Cartografen brengen die haat-liefdeverhouding van de Nederlanders tot het water al eeuwen in kaart. Na hun bestseller *De geschiedenis van Nederland in 100 oude kaarten* doken Marieke van Delft en Reinder Storm opnieuw in de archieven, op zoek naar de mooiste en meest inzichtelijke kaarten die de weg van het water beschrijven door het Nederlandse landschap en door de tijd. Natuurlijk gaat het in dit zorgvuldig samengestelde boek over het IJsselmeer, de Waddenzee en de grote rivieren en kanalen. Maar we lezen ook over schijnbaar onbeduidende slootjes, molens en nieuwe of verdwenen eilanden. Het verhaal van de wereldhavens staat naast dat van de pleziervaart. We reizen naar steden en akkerlanden, van Friesland tot Limburg, van het holoceen tot 100 jaar in de toekomst.

Ik hoor graag een reactie van jullie en neem binnenkort contact op. Voor nu wens ik jullie een fijn weekend. Met vriendelijke groet, Willemijn Mongrard

Landschappen van Nederland, Theo Spek in samenwerking met RCE en Kenniscentrum Nederland; Matrijs Utrecht e 89,95 696 blz. Het boek is royaal voorzien van kaarten mooie afbeeldingen. Op de website van Matrijs staat een inkijkexemplaar.

In het boek worden vijf verschillende landschappen onderscheiden: Heuvellandschap, Zandlandschap, Rivierenlandschap, Kustlandschap, Veenlandschap en het Moderne landschap. De afzonderlijk hoofdstukken worden onderverdeeld in kleinere maar samenhangende delen zodat het boek uit 26 bijdragen bestaat en de lezer door al deze landschappen heen wordt geloodst.

Diederik Aten schreef in het hoofdstuk Veenlandschap over de droogmakerijen in Noord- en west Nederland.

Landschap in de maak, water mens en landschap in verleden, heden en toekomst. Mieke van Dijk en Mirjam van de Velde; uitgegeven door Landwerk in Wageningen. 828 blz. (twee delen) isbn 978 90 77 824 221.

Klepduikers, spuisluizen, trekvaarten, eendenkooien en vlotbruggen komen aan de orde naast andere interessante onderwerpen.

Data

In samenwerking met het Stadsarchief Kampen is er een fietsroute beschikbaar die langs de sporen van de watersnood van 1825 voert.

Exposities 1825:

Elburg: 1 juli tot 21 september

Ermelo; Museum Het Pakhuis: 8 december 2025 tot 8 februari 2026.

Hasselt; Museum Oude Stadhuis Markt 1, 1 april tot 1 november 2025; openingstijden maandag tot en met vrijdag van 10 u – 16 u; op zaterdag van 12 u tot 16 u.

Kampen, Stadsarchief tot 15 september

Oldebroek: Boerderijmuseum ‘De Bovenstreek’ tot 1 november

Staphorst: Museum, Gemeenteweg 67 tot 1 november

Vollenhove; Stadsmuseum, Bisschopstraat

5 september: Bijeenkomst van Netwerk Water Heritage bij Vitens in Zwolle in samenwerking met Waterschap Drents Overijsselse Delta, aanvang 13.30 u adres Oude Veerweg 1 in Zwolle. Na de verschillende lezingen van Vitens en DOD volgt om 15.45 u een wandeling naar de Willemsluis bij Katerveer, plm. 5 km. Afsluitend is er een borrel.

Aanmelden voor 25 augustus a.s. via de website van Netwerk Water Heritage, parkeerruimte bij Vitens is beperkt (alternatief: betaald parkeren bij Dinoland), goede wandelschoenen om mee te kunnen wandelen.

De Willemsluis is door de aanleg van het Zwolle-IJsselkanaal buiten gebruik geraakt maar ligt in een mooi bosachtige omgeving net buiten Zwolle bij de oude verkeersbrug.

28 oktober: lezing 1825 door Lotte Jensen op uitnodiging van de Oudheidkundige Vereniging Arent thoe Boecop in Elburg.

7 november: NajaarsExcursie naar Staphorst

2025: Amsterdam 750 jaar stadsrechten

26 september 2025: 16 e Nationale Sluizendag in Drunen, in samenwerking met de gemeente Heusden en waterschap Aa en Maas. Nadere informatie volgt.

20 november: Symposium SSF/ VWG; Fort bij Vechten, Achterdijk 12. Aanvang 13.30 u. Met het OV: vanaf station Bunnik 2 km wandelen via de Parallelweg of met bus 41 enkele haltes en dan nog 7 minuten lopen.

Het thema is: **Waterkwaliteit** en zal deze middag worden toegelicht door:

- 1: Petra van Dam (VU Amsterdam)
- 2: Jasper van Kempen (U Utrecht)
- 3: Suzanne Hulscher (Wetenschappelijke Raad voor de Regering) en
- 4: Hetty Klaver (dijkgraaf waterschap Zuiderzeeland).

De WRR presenteerde onlangs het rapport: Mens en Klimaatbeleid

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926. (zie bij Algemeen aan het begin van deze WP).

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2027: De Unie van Waterschappen bestaat 100 jaar.

2027: 750 jaar Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard, er is inmiddels een website ontworpen die alle informatie beschikbaar zal stellen over dit bijzondere jubileum: [www. Alblasserwaard750jaar.nl](http://www.Alblasserwaard750jaar.nl)

2027: 25 jaar Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

2028: 75 jaar na 31 januari/ 1 februari 1953

2029: Wetterskip Fryslân bestaat 25 jaar.

2030: VWG bestaat 40 jaar

2030: 175 jaar na de overstroming van de grote rivieren begin maart 1855.

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

2030: De Wieringermeer bestaat 100 jaar

2030: 5 november Sint Felixvloed van 1530. Getroffen gebieden lagen in Holland, Brabant, Zeeland en Vlaanderen.

2032: De Afsluitdijk bestaat 100 jaar

2033: in 1533 ontstonden de eerste waterschappen in Friesland, uiteindelijk werden dat er 1.500. Nu werkt het Wetterskip Fryslân (Leeuwarden) in de provincie, op de Waddeneilanden Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland en in een taartpuntje in de provincie Groningen.

In de komende jaren zijn er tal van herdenkingen, het overzicht zal periodiek worden bijgewerkt.

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: **waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl** . Helaas komt het incidenteel voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Helaas komt het voor dat niet alle mailberichten ook op dit mailadres afgeleverd worden, bij twijfel: trek aan de bel of stuur het bericht met het verzoek om een bevestiging van aflevering/ontvangst.

Vincent Erdin,
secretaris VWG
16 augustus 2025